

HUSZÁR SZILAMÉR

ÉRZELMI INTELLIGENCIA A FOTOGRAFIA TÜKRÉBEN

Ha úgy tudunk megállni egy fénykép előtt, amely a szépérzékünket teszi próbára, hogy képesek vagyunk megélni a pillanat szakralitását a vizuális élményen keresztül, számunkra máris kicsivel jobb lesz a minket körül ölelő világ.

A kommunikáció alapja a gondolatkép eljuttatása a küldő értelméből a fogadónak az üzenethordozókon keresztül oly módon, hogy az üzenet minél tisztábban átjusson. Napi szinten így kommunikálunk egymással, illetve a környezetünkkel. Az üzenethordozók milyensége és eszköztára határozza meg, hogy mindezt mennyire tudatosan műveljük. Ezek lehetnek az általánosan meghatározott formák, például a látás, hallás, gesztikulálás, illat, tér és idő. Azonban az alapokon túl megélhetjük egy emeltebb szintjét is a kommunikációnak, amikor képesek leszünk befektetni mások érzelmi világába.

Ez azt jelenti, hogy az üzenethordozókon túl nemcsak egyszerűen átküldjük az információt, hanem érdekel a befogadó viszonyulása, azaz a befogadó szemüvegén keresztül is próbáljuk érteni a világot. Ahhoz, hogy ez létrejöheszen, bizalom, nyitottság, elfogadás, feltétel nélküli szeretet szükséges, azaz empátia, amely szabaddá teszi az érzelmi áramlást. Tehát az érzelmi intelligencia két elengedhetetlen alappillére az üzenethordozókon megfogalmazott üzenet és a rajtuk keresztül áramló érzelmi állapotok felismerése.

Jelen globális, technológiára alapuló társadalmi berendezkedésünkben a látás, illetve a láttatás, a képi világ tölti be a kommunikáció kiemelkedően fontos formáját. Ebben kétségkívül fontos szerepet játszik a gazdaság, valamint a technika rohamos fejlődése. Ha visszatekintünk a történelembe, az első fényképek egyikét, ma-

gát a kép rögzítési eljárását 1837-ben ezüstlemezre leképezve, higanygőz segítségével Louis Daguerre készítette: ez nevezték el dagerrotípiának. A festők, a portrékészítők nem fogadták éppen kitörő lelkesedéssel Daguerre találmányát, sőt árulónak titulálták, mivel ő maga is festő volt.

Továbbugorva az időben, Halász Gyula (művésznéven Brassai) a múlt század harmincas éveiben kezdte el fényképezni a párizsi éjszakát. Nagy dohányosnak tartották, de mint kiderült, a dohányfüst élvezetén túl a cigaretták elszívásának idejével mérte az expozíciós időt. A következő évtizedekben a tudomány fejlődött, egyre modernebb, több funkcióval ellátott fényképezőgépek láttak napvilágot. A huszonegyedik század találmánya a tükörreflexes, teljes mezős digitális fényképezőgép, valamint napjaink tükör nélküli, cserélhető objektíves, teljes mezős digitális fényképezőgépei. Piacra kerülésük hatalmas áttörés volt a fotográfia területén, nem beszélve arról, hogy korlátlan lehetőséget biztosítanak a képmennyiség készítését illetően.

A fotós szakma alapjai

■ Az utolsó analóg generáció tagjaként volt alkalmam fényképezőgéppel exponálni, sötétkamrában óvatosan vegyszeres folyadékban úsztatni piros lámpa fényénél a fotópapírt, és várni a csodát, hogy mi fog a megjelenni a fotópapíron. Az első fényképezőgépet tizennégy éves koromban vásároltam. A fényképezőgép akkori legjobb tudása szerint 35 mm-en 36 képkockás filmet tudott befogadni. Abban az időben alaposan meg kellett tanulni a fotós szentháromságot, azaz rekesz, zár-idő és fényérzékenység, és amikor az ember részletesen elsajátította a tudományt, akkor akarva-akaratlanul megtanult látni is. A technikai tudáson túl fejlődött a látásmódja és a szépérzéke; jobban kezdett figyelni a részletekre.

Ilyen technikai korlátok között a fotográfusok java minőségi munkára volt kényszerítve. A kiégett vagy akár a tartalomhibás filmkockák a kudarcon túl súlyos anyagi veszteséget jelentettek. A szakmai áttörés a digitális fényképezőgépek megjelenésével következett be. A digitális eszközök fejlődésével együtt a fényképezés népszerűsége is rohamosan nőtt. A fényképezőgépes telefonok megjelenésével ugyanakkor végérvényesen megdőlt a régi felfogás, hogy a fénnel való játék az arisztokraták játékszere, hiszen mindenki számára elérhető lett a fényképezés.

A technológiai fejlődésnek az érzékelhető hozadéka a mennyiség győzelme a minőség felett, ami által felborult a fényképezés ösztönös értékbesorolása is. Ma már nemcsak azért készítünk fényképet, hogy a pillanatot megörökítsük, hátrahagyva az utókornak, hanem számos más érdek is fűződik hozzá. Lehet az kereskedelmi célú érdek, online identitás építése közösségi médiában, vagy akár egyszerű vásárlási segédeszközként is működhet. Mindezekon túl viszont nem változott a fotóművészek hitvallása, miszerint egy jó fénykép először a fényképész fejében születik meg, és utána készíti el a gép.

Sokat tanultam mentoraimtól, akik a fotográfia különböző területein dolgoznak. A technikai bőség zavarában Ádám Gyula fotóművész tanítványaként halottam először, hogy egy fotós számára mindig az a legjobb fényképezőgép, ami éppen nála van. Az a jó fotó, amely becserkészi a pillanatot: története, illetve üzenete van. Máté Bence világklasszis természetfotóssal beszélgetve jegyeztem le, hogy a természetfotósok sokszor lesből fotózzák az állatvilágot, azaz megépítik a színpadot, de hogy kik lesznek a szereplők, és mit fognak játszani, azt a természet dönti el. Ugyanakkor Toró Attila fényképész azt vallja, hogy a természet-

fotós úgy készítsen felvételt, hogy az ember a lehető legkisebb nyomot hagyjon maga után a természetes élővilágban.

Hlavathy Károly fotóművésztől tanultam meg, hogy emberábrázolásnál meghatározó az alany egyénisége, de a pillanatnyi lelkiállapota is hatással van a végeredményre. Az eseményfotózásnál a pillanat történésének megörökítése a lényeg. A szociofotónál elengedhetetlen a társadalmi beágyazottság vagy kiszolgáltatottság ábrázolása. Az etnofotók a múltat cserkészik be, a vidéken még fellelhető népművészet, néphagyományok lenyomatait örökítik meg. Munzlinger Attila asztrofotóstól tanultam meg, hogy az ő műfajában alapkövetelmény egyfajta kapcsolatban lenni a világmindenséggel, nem elég csak beállítani és kattintani.

Kovács László Attila fotóművésztől sajátítottam el a fényfestés technikáját, amelynek lényege a rekesz és a záridő pontos beállítása a világító fénynyaláb mozgási sebességéhez mérten. Fám Erika filmesztéta posztumusz megjelent *Lájkolhatatlan* című könyvében, *A rejtőzködő fotós* című írásában¹ nagyszerűen fejti ki, hogy a gép mögött a fotós láthatatlan, a fényképen nem szerepel, viszont megélheti a lét különböző vetületeinek megörökítését. Összeségében mindegyik műfajról elmondható, hogy szakmailag az a jó felvétel, amely a látáson túl kommunikál, érzelmeket vált ki, megérinti a nézőt, én nem utolsósorban élményt nyújt.

A szakmai alaptényezők műfaji leosztásban segítik a tökéletes fotográfia megalkotását, viszont mindez nem elegendő. A szakmai ismertek, a fényképezőgép tudatos kezelése, a rendelkezésre álló technikai felszerelés nem garantálja a sikert. Sokszor a gondviselés, illetve a pillanat szerencséje is fontos szerepet játszhat. A gondviselést meghatározhatjuk úgy is, hogy ott vagyunk, ahol éppen lennünk kell az adott pillanatban, ahol az összes fizikai és szellemi tényező pozitív kölcsönhatást gyakorol egymásra, szinergia jön létre. Egyszerűbben fogalmazva, jókor vagyunk jó helyen. Szerencse ugyanakkor a pillanatnak az a töredék részideje, amely a rendelkezésre álló tudástár, valamint a környezeti tényezők hatására tökéletes formában rögzíti a megélt képi világot. A rögzített képi világ akkor lesz igazán sikeres, ha a kimerevített pillanat érzelmi hatását is sikerül ötvözni a látvánnyal, és a kettő együttesét összhangként megörökíteni.

A pillanat ereje

■ Az alábbi felvételen az átlagnéző csupán egy juhászt lát, aki botjára támaszkodva önfeledten, mosollyal az arcán tekint előre a subájában, kucsmáját kissé hátratulva fején, tökéletesen illeszkedve két kis báránnyal közé. Szinte visszacseng a néző fülében *A juhásznak jól van dolga* című népdal. Idilli fényképként néz rá, és azzal megy tovább. A tudatos néző nem elégszik meg ennyivel, hanem megtorpan, nem engedi el. Felteszi magának a kérdést: Vajon ki lehet a juhász? Hol készült a kép? Mit rejt a tekintete?

Ez az a pillanat, amikor a néző elolvassa a fénykép alatt a felvétel címét és leírását. A fénykép címe *JuhÉsz*. A felvétel a sepsiszentgyörgyi Szemerja–Görgő Közbirtokosság fás-legelős területén készült. Mielőtt a juhász tekintetét megvizsgálva bármilyen érzelmet átengednénk, ismerjük meg a fénykép készítésének történetét. Csákány László erdőmérnök, természetfotós meghívására a *Beszélgessünk füvel, fával...* elnevezésű környezetismereti oktatóúrán lehetőséget kaptam a 300–400 esztendősi tölgyek természetes élőhelyén fényképészetről beszélni. Mindezt annak a tudatában, hogy egy nemzetközi kutatócsapat is elzarándokolt erre a helyszínre, és tudományos szempontok szerint elemezték a területet,

asztán szaporítóanyagot is gyűjtöttek az Európában ritkaságszámba menő természetes élőhelyről azzal a céllal, hogy azokban a nyugati országokban, ahol kihal-

Juhész
Fotó: Huszár Szilamér

tak a fás legelők, tegyenek kísérletet a visszatelepítésükre. Befejezve előadásomat, teljes mértékben átadhattam magam a pillanatnak.

A területen tanyát verő számadó juhász vendégelt meg ebéddel. Pihenés közben Tudor juhász és az édesapja, Toader bácsi előhoztak egy subát, egy kucsmát és egy botot, hogy mutassák meg a juhászok hagyományos öltözkését. Így került lencsevégre a fenti pillanat is, amikor dr. Hartel Tibor neves ökológust Tibi bácsnak öltöztették. Mindezek tudatában, ha ismét megnézzük a felvételt, rádőbbsenhetünk, mennyire gazdagabb érzelmi hatást képes kiváltani a fénykép, mint első ránézésre, amikor még nem ismertük a felvétel történetét.

A képet elemezve megdöbbenéssel vesszük tudomásul, hogy az alany tökéletesen alakítja a juhász szerepét, holott nem gyakorlott színész. Át tudja élni a pillanatot, testtartása és nézése holisztikus szemléletmódot sugall, szokatlan helyzetben is harmonikus rendszert alkot a világgal, bele tud helyezkedni a világ történéseibe. Összességében az adott környezeti hatás, az alany viselkedése, a fényképezőgép adta technikai lehetőség, a fényképész gyakorlata és nem utolsósorban a gondviselés, valamint a pillanat szerencséje kellett ahhoz, hogy a mulandóság töredékét ily módon sikerült megörökíteni.

Szakmai kihívások

■ Tizennégy éves koromtól kezdtem el fényképezni teljesen autodidakta módon, és kerekén negyed évszázadnak kellett eltelnie ahhoz, hogy ráébredjek, becsapott az akkori környezetem. Dilettánsa voltam a szakmának huszonöt éven keresztül, de ezt észre sem vettem. A felismerés akkor történt meg bennem, amikor tagja lettem a Magyar Fotóművészek Világszövetségének.

Jó pár évvel ezelőtt gondoltam úgy, hogy megérett az idő, és benyújtottam a világszövetséghez a kérvényt és a portfóliómat a tagságra. Megbuktam. Akkor ismertem

meg Magdó István erdélyi alelnököt, aki kifejtette, hogy nem rendelkezem elegendő tudással: keressek egy helyi fotóklubot, ahol befogadnak, itt kezdjek el fotózni, majd próbálkozzak újra. Így csatlakoztam a sepsiszentgyörgyi Mohos fotóklubhoz. Itt ismerkedtem meg aktív tagokkal, fotósokkal egy olyan közegben, ahol mindenki elmondja a véleményét a másik fotóiról. Menet közben döbbsentem rá, hogy léteznek olyan szakkifejezések, amelyekről eddig nem is hallottam. A második felvételin is megbuktam, de eldöntöttem, harmadjára is fogok jelentkezni. Tanulnom kell.

Csíkszeredába iratkoztam be akkreditált fotóiskolába, majd azt elvégezve jelentkeztem, és harmadjára felvételt nyertem a Magyar Fotóművészek Világszövetségébe. Mint utólag kiderült, ez nemcsak nekem volt jelentős tanulási folyamat, hanem a világszövetség felvételi rendszere is átalakult a kitartásom nyomán: azóta létezik egy úgynevezett előszoba, ahol azok a jelentkezők, akik nem tudják meglépni egyből a szintet, várakozólistára kerülnek, és próbálkozhatnak a következő felvételin. Ez hatalmas előny mindenkinek, hiszen a kezdő fotósoknak van lehetősége szakmailag kibontakozni.

Így kerültem be a nemzetközileg elismert fotóművészek világába.

Budapest
Fotó: Huszár Szilamér

Intenzív, szakmai kihívásokkal teli évek következtek. Budapest lett a második otthonom. Napról napra döbbsentem rá, milyen keveset tudok a fotográfiáról, annak művészetéről, és a felismerés hatására egyre tudatosabban igyekeztem megérteni a körülöttem lévő világot, megpróbáltam érzelmeket átcsalni a lencsén keresztül a fotógépek tükrébe. Amikor ez sikerül, és az exponálógombot lenyomva hallom a tükör csapódását, megélem a csodát. Azt az életérzést, amikor a jelen pillanatot úgy sikerül az idő múlásából elrabolni mozdulatlanúságba zárva a jövőnek, hogy a vele érkező érzelmek teljesen szabadon áramolhatnak térben és időben.

Életérzés
Fotó: Huszár Szilamér

Kép és lélek

■ Sokáig azt hittem, hogy a csoda csak ennyiből áll. Van már technikai tudásom, sajátos egyéni látásmódom, és tudatosan fényképezek, ugyanakkor a Sepsiszentgyörgyi Művészeti és Népiskola fotográfia szakán tanítok felnőttképzésben.

Közel két év felnőttoktatás után, még több szakmai tapasztalattal a tarso lyomban meghívott fotográfus előadóként voltam jelen a *Beszélgessünk fűvel, fával...* elnevezésű környezetismereti oktatótúrán, ahol a *JuhÉsz* című felvétel történetén túl megismerkedtem Jázminnal, a harmincas éveiben járó környezetkutatóval, aki gyűlölte a fotósokat, mert korábbi tapasztalataira alapozva túlságosan toladónak érezte őket, engedélye nélkül fotózták.

Azóta távol tartja magát minden fotográfiai élménytől. Alig ismertem meg a történetét, pár perc múlva új tapasztalatként a hátára terítették Tibi bács subáját: abban a pillanatban kérdés nélkül lencsevégre kaptam. Nem tudtam, mi fog történni. Felvállalva a kellemetlenkedés elburjánzó kockázatát, megmutattam neki a felvételt. Jázmin nézte a kijelzőn önmagát, majd pár másodpercnyi hatásszünet után egy régi emlék elevenedett fel benne: teljesen közvetlenül elmondta, hogy az édesapja ölelése mindig hiányzott neki, hiányzott az a gyermekkori kép, amikor az édesapja őt megöleli, és ez a hiányérzet ezzel a képpel megszűnt. A fotó kapcsolatot teremtett énje rejtett zugaival, a ráterített suba és Tibi bács a hiányzó ölelést testesítette meg. El tudta engedni hosszú évek után a lelki terhet, mivel megtörtént, még ha átvitt értelemben is, mindaz, amire vágyott. Megkönnyebbülve beszélgettünk tovább, időközben csatlakozott a beszélgetésbe Toró Attila természetfotós. Jázmint elkezdte érdekelni a fényképezés világa, mi meg éltünk a lehetőséggel, és meghívtuk a legközelebbi kiállításra.

Meglepetés volt, amikor a soron következő fotókiállításon viszontláttuk. Végnézte a tárlatot, elidőzött a képek előtt, majd kiválasztotta a számára leginkább tetszőt.

Ölelés

Fotó: Huszár Szilamér

A pipacs törékeny virág. Szirmaival gyengéden körbeöleli a bibéje körüli magokat, reménykedve a háttérben elmosódott zöld mező éltető erejében. Ekkor döbbsentem rá, hogy a csoda nemcsak a megörökítendő pillanat életerzésének katarzisa, hanem annál jóval több. Az idő múlásából elrabolt pillanat mozdulatlansága a vele érkező érzelmeken túl képes más érzelmeket generálni, amelyek egy vélt vagy valós régebbi fontos eseményhez vagy éppen annak hiányához kötődnek a nézőben. Amikor hatással van tudatunkra egy látvány, próbál róla minél több információt előbányászni a memóriánk. Emlékeink között képes megtalálni az összes információt, sőt még a látványnak köszönhetően megélt, akár gyermekkori hatásokat, hiányérzetet, érzelmi állapotokat is képes feleleveníteni. A látvány élményének feldolgozása, illetve annak hiánya döntő szerepet játszik a vizuális élmény pozitív vagy negatív megítélésében, és mindezek függvényében tudja felszínesebb vagy mélyebb megélésre ösztönözni a nézőt.

Jázmint lenyűgözte a *Csodálatos Vargyas-szoros* című közös természetfotó-kiállítás látványa Erdővidéken. Tudatában annak, hogy vendégünket eddig nem mozgatta meg a fényképészet világa, csodálattal hallgattam, hogy teljesen avatatlanul formál úgy véleményt a látottakról, hogy azt érdemes meghallgatni. Rádöbbsentem, hogy kifinomult szépérzéke van, ezért képes a vizuális élmény nyomán érzelmi állapotokat is megélni. Itt volt az a pillanat, amikor a látvány felkeltette a fénykép készítésének körülményei iránti érdeklődését. Jött a sejtelmes kérdés. Hogyan készültek a fényképek? A válasz a soron következő hajnali drónfotózás alkalmával derült ki az Oriáspince-tetőn.

Jázmin velem jött fotózni, és akkor szembesült azzal, hogy a jó fotóért korán kell kelni, sokat kell utazni, télen fagyoskodni; ismerni kell az égtájakat, tudni, melyik hegy mögül kel fel a nap. Ráadásul hozzátartozik az is, hogy nincs semmilyen garancia arra, hogy sikerül a fotó. Például pilótaengedéllyel rendelkező drónfotósként sem röpködhünk kedvünkre, szigorú szabályok vannak. A pilóta nélküli légi jármű működése három övezetre van osztva az Európai Unió tagországain belül. Léteznek tiltott övezetek, ahol stratégiai létfontosságú objektumok találhatóak. Ezek a területek semmilyen körülmények között nem szabad felszállni. Vannak korlátozott övezetek, ahol felszállási engedélyt kell kérni az adott légtérhez tartozó reptéri irányítótoronytól felszállás előtt; vannak ugyanakkor szabad övezetek, ahol irányítótorony engedélye nélkül, az időjárási viszonyoktól függően bármikor fel lehet szállni. Több kategóriában lehet pilótavizsgát szerezni, mint az autóvezetésnél, viszont embertömegek fölé repülni az összes kategóriában tilos. A légtérhasználat maximum 120 méter magasságig engedélyezett. Az első félóra a felszállás után tulajdonképpen próbarepülés az esetek nagy többségében, csak akkor, amikor felfedeztük az adott légtér sajátosságait, látványvilágát, utána kezdődik el ténylegesen a fényképezés. Felkészülést igénylő összetett folyamat ez, kellő elszántság kell hozzá, de a fotók látványa miatt megéri. Dolgunk végeztével Jázmin is megérezte az életérzést.

Ébredés

Fotó: Huszár Szilamér

A drónok lenszében keresztül egy teljesen más, szinte mesés perspektívából láthatjuk mindazt, ami az emberi szem előtt a talajszinten rejtve maradt. Elgondolkodtató, hogy ma már a fotógépeinkkel a Marsra is el tudunk jutni a tudománynak köszönhetően. Drónjainkkal láthatjuk mindazt, amit a madarak látnak évezredek óta. Amint a drón emelkedett, és tárult elénk madártávlatból a természet, Jázminnak a látvánnyal együtt töltődött a belső világa a kép készítésének

folyamata közben. A valódi érteke a hajnali ébredéseknek akkor köszönt vissza, amikor az otthon melegében pár nap után a televízió képernyőjén megpillantotta a képet. Örömmel töltötte el, hogy amit a nézők láthattak a képernyőn keresztül, ő annak a részese volt a készítés pillanatában, szinte együtt élt vele. Nem volt hiábavaló a fáradozásunk.

Következő alkalommal, amikor spontán szociofotózást sikerült összehozni vidéken, egyik ház tornácán időztem elég sokat. Jázmin nem értette, mit látok a tornáccon. Az alábbi fotót kaptam lencsevégre.

Táv-irat
Fotó: Huszár Szilamér

Mindezt ő is látta a helyszínen, de nem tulajdonított neki jelentőséget. Amikor meglátta a fotót, magyarázni kezdte, hogy azért nem láthatta élőben mindent, mert a pókhálós felbontatlan levél az ő esetében arra utal, hogy el kell engednie a múltat. Ezzel akkor és ott nem tudott megbirkózni. Persze ez nem egyszerű, de a folyamat most már a fényképek hatására erőteljesebbnek tűnik. A változásnak minden esetben önmagunkból kell kiindulnia. A körülöttünk levő világ, a szűkebb környezetünkkel együtt csak tükröt tart nekünk. Amikor belenézünk, nem biztos, hogy tetszeni fog, amit látunk, nem mindig vagyunk képesek szembenézni önmagunkkal. A tények viszont makacs dolgok. Amire figyelünk, mindig abból lesz több, mert azt fogjuk bevonozani az életterünkbe.

Feltételezzük, hogy vásárolunk egy számunkra ismertlen márkájú autót. Attól kezdve az úton fel fogom ismerni azt a márkát, mert már én is érdekelt vagyok benne. Időközben rádöbbenhetek, milyen sok gurul belőlük az utakon, holott ennyi autó eddig is gurult az adott márkából, csak eddig nem voltam érdekelt, és nem figyeltem őket. Jázmin mindezt felismerve a XX. Bukaresti Magyar Napokon örömmel és tudatosan válogatta és rakta össze a *Lenyomat – Egy hetei nap margójára* című szociofotó-kiállításnak komor képanyagát. Jázmin esetében a fo-

tográfia, pontosabban a képek készítésének körülményei indítottak el olyan érzelmi folyamatokat, önismeret-gyakorlást, amelyet fotóterápiaként is értelmezhetünk. Itt döbbsentem rá, hogy a fotóterápia kifinomultabb lelki tüneteket kezelő eljárási folyamat is, amikor nemcsak az alkotás létezik önmagában, hanem a pillanat teremtő erejének, a saját reakcióink megélése a fotográfia eszközeivel. Ha úgy tudunk megállni egy fénykép előtt, amely a szépérzékünket teszi próbára, hogy képesek vagyunk megélni a pillanat szakralitását a vizuális élményen keresztül, számunkra máris kicsivel jobb lesz a minket körülölelő világ.

■ JEGYZET

1. Fám Erika: *Lájkolhatatlan. Esszék, művészeti írások*. Holnap Kulturális Egyesület, Nagyvárad, 2021.

